

ULUSLARARASI MEDENİ VE SİYASİ HAKLAR SÖZLEŞMESİNİN SEÇMELİ PROTOKOLÜ

(BM Genel Kurulunun 16/12/1966 tarih ve 2200 A (XXI) sayılı
kararıyla kabul edilmiş ve 23/03/1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir)¹

¹ “**Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin Seçmeli Protokolü**” (“**MSHS/SP-1**”) (“*Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights*”) Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 16/12/1966 tarih ve 2200 A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiş, 19/12/1966 tarihinde imzaya açılmış ve 23/03/1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye “**MSHS/SP-1**”nü 03/02/2004 tarihinde, yani imzaya açıldığı 1966’dan 37 yıl ve yürürlüğe girdiği 1976’dan 27 yıl sonra ancak imzalamıştır. Türkiye “**MSHS**”yi onaylarken, buna koşut olarak anılan Protokolü onaylama işlemini yapmamıştır. İmza koymanın da üzerinden iki yıl kadar süre geçtikten sonra Türkiye, “**MSHS/SP-1**”nü onaylamak üzere, 01/03/2006 tarih ve 5468 sayılı “Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün Onaylanması Uyum Bulduğuna Dair Kanun”u çıkartmıştır, (RG, 17/03/2006, s.26111). Daha sonra Bakanlar Kurulunun 29/06/2006 tarih ve 2006/10692 sayılı Kararı ile bu Seçmeli Protokolün “ilişik beyanlar ve çekincelerle birlikte onaylanması” kararlaştırılmış ve Bakanlar Kurulunun anılan kararının altında da “**MSHS/SP-1**”nün Türkçe resmi çevirisi ile iki “Beyan” ve bir “Çekince” metni ve ayrıca hem Protokolün ve hem de ilişkin Beyan ve Çekincenin İngilizce metinleri yayımlanmıştır, (RG, 05/08/2006, s.26250). Türkiye bakımından bu Protokol, 24/11/2006 tarihinden itibaren işlerlik kazanmıştır.

“**MSHS/SP-1**”nün tarafımızdan yapılmış olan serbest Türkçe çevirisi daha önce çeşitli derlemelerimizde yayımlanmıştı. Bunların kronolojik olarak en yakın tarihli ikisine işaret ediyoruz. Gözden geçirilmiş, dipnotları ve açıklamalar eklenmiş Türkçe çevirisi ve ayrıca İngilizce orijinal metni için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt IV/Birleşmiş Milletler-Birinci Bölüm**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, sf.115-124 (Türkçe) ve sf.411-416 (İngilizce). (Bu derleme bundan böyle, “**İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt IV/2004**” olarak anılacaktır). Daha yakın tarihli olarak bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Usul Hukuku Mevzuatı: 1. Kitap (Açıklamalı – Karşılaştırmalı) Birleşmiş Milletler Belgeleri**, Legal Yayıncılık, İstanbul, Mart 2006, sf.211-215. (Bu derleme bundan böyle, “**Usul Hukuku Mevzuatı/1. Kitap/2006**” olarak anılacaktır).

Bu Protokole Taraf Devletler,

(Bundan böyle, “Sözleşme” olarak anılacak olan) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin² amaçlarını daha ileri düzeyde gerçekleştirmek ve hükümlerini uygulamak amacıyla, Sözleşmenin IV. Bölümüne göre kurulan (bundan böyle, “Komite” olarak anılacak olan) İnsan Hakları Komitesinin, bu Protokolde öngörüldüğü biçimde, Sözleşmede düzenlenen herhangi bir hakkın ihlali mağdurları olduklarını iddia eden bireylerden gelen başvuruları almaya ve incelemeye yetkili kılınmasının uygun olacağı değerlendirilmesini yaparak,

Aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmışlardır:

Madde 1

Bu Protokole Taraf durumuna gelen Sözleşme Tarafı bir Devlet, kendi yargı yetkisine tabi³ olup Sözleşmede düzenlenen haklardan herhangi

MSHS/SP-1 hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Legal Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2007, (Genişletilmiş 6. Baskı), sf.452-495. (Bu kitap bundan böyle “**İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisi/2007**” olarak anılacaktır). Ayrıca bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi - İnsan Hakları Komitesi Kararlarında Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağı**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, Ağustos 2002, özellikle sf.3-33.

² “**MSHS/SP-1**”nin Başlangıç bölümünün birinci paragrafında göndermesi yapılan ve esasen bu Protokolün de kaynağı olan “**Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi**” (“**MSHS**”) (“*International Covenant on Civil and Political Rights*”), BM Genel Kurulunun 16/12/1966 tarih ve 2200 A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiş, 19/12/1966 tarihinde imzaya açılmış ve 23/03/1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. “**MSHS**”nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derlemede yer verilmiştir.

³ “**MSHS/SP-1**” (md.1)’de geçen “kendi yargı yetkisine tabi” (“*subject to its jurisdiction*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “kendi egemenlik yetkisine tabi” şeklinde çevrilmiştir. Burada söz konusu olan “egemenlik yetkisi” değil,

birinin bu Taraf Devletçe gerçekleştirilen bir ihlalinin mağdurları olduklarını iddia eden bireylerden gelen başvuruları Komitenin alması ve incelemesi yetkisini⁴ tanır. İşbu Protokolün Tarafı olmayan Sözleşmeye Taraf bir Devlete ilişkin bulunan hiç bir başvuru Komite tarafından alınmayacaktır.

Madde 2

Madde 1 hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Sözleşmede sayılan haklarından herhangi birinin ihlal edildiğini iddia eden ve elverişli

Devletin “yargı yetkisi”dir. Hatırlatalım, **MSHS** (md.2/1)’de geçen “yargı yetkisine tabi olan” (“*subject to its jurisdiction*”) ibaresinin, Türkçe resmi çevirisi de benzeri biçimde hatalı olarak “yetkisi altında bulunan” şeklinde çevrilmişti. Oradaki sorun ise, hem “tabi bulunma” unsuru atlanması, hem de burada yalın olarak “yetki”den ziyade “yargı yetkisi”nin söz konusu olduğunun farkına varılmamasıydı. Daha da garip olanı, aynı kalıbın bu kez Protokolde, Sözleşmedekinden de farklı ama yine hatalı çevrilmesidir.

⁴ “**MSHS/SP-1**” (md.1)’de geçen “bireylerden gelen başvuruları Komitenin alması ve incelemesi yetkisini” (“*competence of the Committee to receive and consider communications from individuals*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “bireylerin yapacağı şikayetleri Komitenin alma ve tezekkür etme yetkisini” şeklinde çevrilmiştir. *Bir defa*, resmi çevirideki “şikayetleri” sözcüğünün doğrusu “başvuruları” yahut “iletileri”dir. Hemen ekleyelim ki, Protokolün izleyen maddelerinde de geçen “başvuru” sözcükleri Türkçe resmi çeviride “şikayet” olarak ifade edilmiştir. Oysa İnsan Hakları Hukuku belgelerinde spesifik olarak “şikayet” karşılığı olan “*complaint*” terimine yer veren belgeler vardır. *İkincisi*, (md.1) çevirisinde “*consider*” sözcüğünün karşılığı kullanıldığı görülen ve aslında Protokolün Başlangıç kısmının resmi çevirisinde de aynı şekilde kullanılan “tezekkür etme” sözcüklerinin daha isabetli ve anlaşılır karşılığı “inceleme”dir. “Tezekkür” sözcüğü zıkr’dan gelmektedir ve bir meselenin konuşulması anlamını taşır. Sözleşme organının yaptığı ise, sözlükteki anlamıyla bir başvuruyu “inceleme”dir. Kaldı ki, “**MSHS/SP-1**” (md.2)’de bu kez İngilizce aynı kökten gelen “*for consideration*” ibaresi geçmekte ve Türkçe resmi çeviride bu kez anılan ibare “inceleme yapması için” şeklinde ifade edilmektedir. Yani, topu topu 14 maddelik kısa bir belgede resmi çeviriyi yapan görevli, birbirini izleyen iki maddedeki aynı kökenli sözcükleri farklı çevirmiştir.

bütün iç hukuk yollarını tüketen⁵ bireyler, incelemesi için Komiteye yazılı bir başvuru yapabilirler.

Madde 3

Komite, işbu Protokol çerçevesinde yapılmış olup da, isimsiz/(anonim) olan, ya da bu tür başvurularda bulunma hakkının kötüye kullanılması olarak gördüğü yahut bu Sözleşme hükümleriyle bağdaşmaz bulduğu⁶ herhangi bir başvuruyu kabul edilemez sayacaktır.

⁵ “MSHS/SP-1” (md.2)’de geçen “elverişli bütün iç hukuk yollarını tüketen” (“*who have exhausted all available domestic remedies*”) ibaresindeki “elverişli” (“*available*”) sözcüğü, Türkçe resmi çeviride atlanmış ve “bütün iç hukuk yollarını tüketen” olarak çevrilmiştir. Oysa bu sözcükle işaret edilen unsur, bir bireysel şikayet başvurusu usulünde aranan “iç hukuk yolları” tüketme koşulunun, varolduğu Devletçe ileri sürülebilecek iç hukuk yolu hangi nitelikte olduğunda başvurunun bunu tüketme yükümlülüğü altında tutulacağını gösteriyor olması yönüyle hayati önemi haizdir. Bu nedenle söz konusu “elverişli” (“*available*”) sözcüğü, bazılarının zannettiği ve de (md.5/2,b)’nin resmi çevirisinde de görüldüğü gibi, “mevcut/varolan” hukuk yolu anlamını da taşımamakta; spesifik olarak hukuk yolunun “elverişli” nitelikte olması gereğini vurgulamaktadır. Tersten söyleyecek olursak, olası bireysel şikayet başvuru sahipleri, bu hususu ikna edici şekilde kanıtlamaları/gösterebilmeleri kaydıyla, “elverişli olmayan” iç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğünden artık bağışık addedilirler. Bölgesel ve uluslararası tüm insan hakları sözleşmeleri sistemleri içtihatlarıyla ortaya konulan ve yerleşik özellik arz eden bir standarttır bu. İlk bakışta basit gibi görünen bir sözcüğün atlanması, hukuk metinlerinin çevirisinde ne denli ciddi sonuçlar doğurabildiği artık kavranmalıdır.

⁶ “MSHS/SP-1” (md.23)’te geçen “Sözleşme hükümleriyle bağdaşmaz bulduğu” (“*which it considers to be incompatible with the provisions of the Covenant*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “Sözleşmenin hükümlerine uymayanları” şeklinde çevrilmiştir. İnsan hakları belgelerinde yaygın ve yerleşik biçimde kullanılan bu kalıp, bir başvurunun ilgili belgede hem esas hem de usul bakımından öngörülen çerçeveye girer nitelikte olması gereğine işaret eder. Daha spesifik olarak ve esas bağlamında, başvurunun, Sözleşmede düzenlenen haklara ilişkin olması koşulunu anlatır. Bu nedenle “uymayan” sözcüğünden çok, “bağdaşır olmayan” ifadesini yerinde gözükmektedir.

Madde 4

1. Madde 3 hükümleri saklı kalmak kaydıyla⁷, Komite, işbu Protokol çerçevesinde kendisine sunulan herhangi bir başvuruyu, Sözleşmenin herhangi bir hükmünü ihlal ettiği ileri sürülen işbu Protokole Taraf Devletin dikkatine sunacaktır.

2. (Başvuruyu) alan Devlet, meseleyi ve, eğer varsa, o Devlet tarafından işletilmiş/(sağlanmış) olabilecek hukuk yolunu/(giderimi)⁸ açıklığa kavuşturan yazılı açıklamaları yahut beyanları altı ay içinde Komiteye sunacaktır.

Madde 5

1. Komite, işbu Protokol çerçevesinde aldığı başvuruları, başvuru birey⁹ ve ilgili Taraf Devlet tarafından sağlanan bütün yazılı bilgilerin ışığında inceleyecektir.

⁷ “MSHS/SP-1” (md.4/1)’de geçen “Madde 3 hükümleri saklı kalmak kaydıyla” (“*Subject to the provisions of article 3*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “üçüncü madde hükümleri çerçevesinde” şeklinde hatalı çevrilmiştir. Daha garip olanı, aynı kalıp (md.2)’de “Madde 1 hükümleri saklı kalmak kaydıyla” (“*Subject to the provisions of article 1*”) şeklinde geçiyordu ve ne hikmetse Türkçe resmi çeviride (md.2)’deki anılan ibare bu kez “1. maddenin hükümlerine tabi olarak” şeklinde çevrilmişti. Dolayısıyla, gerek (md.2) gerekse (md.4/1)’deki aynı kalıp, resmi çevirmenin elinde her ikisi de isabetsiz ve fakat farklı olarak Türkçeleştirilmiştir.

⁸ “MSHS/SP-1” (md.4/2)’de geçen “eğer varsa, o Devlet tarafından işletilmiş/(sağlanmış) olabilecek hukuk yolunu/(giderimi)” (“*the remedy, if any, that may have been taken by that State*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “eğer varsa bu Devlet tarafından sorunun çözümü için alınmış olabilecek tedbirleri” şeklinde çevrilmiştir. Bu hükmün hem bir bütün olarak çevirisi orijinal metinle tam uyumlu değildir ve hem de özel olarak naklettiğimiz kısmı sorundur. Zira, orijinal metindeki “*remedy*” sözcüğünün “tedbirler” olarak karşılandığı görülüyor. Bu sözcük, bağlamına göre, “hukuk yoluna” yahut “giderime” işaret eder; “tedbir/önlem” ise, çok sayıdaki belgede özel olarak yer verildiği üzere, “*measure*” sözcüğünün karşılığıdır. Dolayısıyla, Türkçe resmi çevirideki “tedbir” sözcüğü, olsa olsa bir yorum çevirisidir; hukuk belgeleri, kural olarak, yorumla çevrilmez. İlla yorumla çevrilecekse, orada da Sözleşme organının ilgili normu nasıl yorumladığına dair içtihatlarını bilmek gerekir.

⁹ “MSHS/SP-1” (md.5/1)’de geçen “başvurucu birey” (“*the individual*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “birey” olarak ifade edilmiştir. İlk bakışta doğru

2. Komite, bir bireyden gelen herhangi bir başvuruyu, aşağıdaki hususları belirlemiş/(kesinleştirmiş) olmadıkça incelemeyecektir:

(a) Aynı meselenin bir başka uluslararası soruşturma ya da çözüme kavuşturma usulü çerçevesinde incelenmekte olmadığını;

(b) Bireyin, elverişli bütün iç hukuk yollarını¹⁰ tükettiğini. Sözü edilen hukuk yollarının uygulanması makul olmayan ölçüde uzadığında/(geciktiğinde), bu kural aranmayacaktır/(geçerli olmayacaktır).

3. Komite, işbu Protokol uyarınca yapılan başvuruları incelerken kapalı toplantılar yapacaktır.

4. Komite, görüşlerini ilgili Taraf Devlete ve başvuru bireye iletacaktır.

gözüküyor. Oysa burada belirsiz herhangi bir “birey” değil, “başvurucu birey” anlatılıyor. Nitekim, Protokol (md.1)’de “bireylerden gelen” (“*from individuals*”) ve (md.2)’de “bireyler” (“*individuals*”) sözcükleri geçmekteydi. İşte (md.5/1)’deki “*the individual*” sözcüğü, (md.1 ve 2)’de anılan “bireyleri”, yani “başvurucu bireyi” işaretlemektedir. Nitekim, (md.5/2)’de, (md.5/1)’den farklı olarak bu kez “bir birey” (“*an individual*”) ibaresini göreceğiz. Buna karşılık, (md.5/4)’de yeniden “başvurucu birey” (“*the individual*”) ibaresi geçecektir; ama bu kez Türkçe resmi çeviri “şikayetçi birey” şeklindedir. Eğer (md.5/4) çevirisi doğruysa, niye (md.5/1)’de sadece “birey” denildi yahut da tam tersi; anlamak mümkün değil.

¹⁰ “MSHS/SP-1” (md.5/2,b)’de geçen “elverişli bütün iç hukuk yolları” (“*exhausted all available domestic remedies*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “varolan bütün iç hukuk yolları” şeklinde çevrilmiştir. Orijinal metindeki “*available*” sözcüğünün “varolan” şeklinde çevrildiği anlaşıyor. Bunun isabetli çevirisinin “elverişli” sözcüğü olduğunu yukarıda (md.2)’ye ilişkin dipnotta açıkladık. Garabet ise, aynı kalıbın geçtiği (md.2)’deki “*available*” sözcüğünün bütünüyle atlanması ve fakat (md.5/2,b)’de bu kez “varolan” şeklinde çevrilmesidir. Her ikisi de isabetli değil; ama asıl mesele kısa bir metni çeviren görevlinin sadece iki madde önce geçen aynı kalıbı nasıl çevirdiğinin farkında olmamasıdır. 14 maddelik metnin çevirisi bittikten sonra bütünüyle yeniden okumak asgari gereğini bile yerine getirmemek, herhalde ciddiyetsizliğin ulaştığı aşamanın en açık göstergesidir.

Madde 6

Komite, Sözleşme Madde 45 çerçevesindeki yıllık raporlarına, işbu Protokol çerçevesindeki faaliyetlerinin bir özetini dahil edecektir.

Madde 7

Bu Protokolün hükümleri, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1960 tarihinde kabul edilen Sömürge Ülkelere ve Halklara Bağımsızlık Tanınması Hakkındaki Bildiriye¹¹ ilişkin 1514 (XV) sayılı karardaki hedefler/(amaçlar) gerçekleşene dek¹², Birleşmiş Milletler Şartıyla ve Birleşmiş Milletler ve onun uzmanlık kuruluşları kapsamındaki diğer uluslararası sözleşmeler ve belgelerle bu halklara tanınan dilekçe hakkını hiç bir biçimde sınırlamaz.

Madde 8

1. İşbu Protokol, Sözleşmeyi imzalamış bulunan herhangi bir Devletin imzalamasına açıktır.
2. İşbu Protokol, Sözleşmeyi onaylamış ya da Sözleşmeye katılmış herhangi bir Devletin onaylamasına tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine depo edilecektir.
3. İşbu Protokol Sözleşmeyi onaylamış ya da Sözleşmeye katılmış herhangi bir Devletin katılmasına açık olacaktır.
4. Katılma (işlemi), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine katılma belgesinin depo edilmesiyle işlerlik/(yürürlük) kazanacaktır.

¹¹ “MSHS/SP-1” (md.7)’de atıf yapılan belge, BM Genel Kurulu tarafından 14/12/1960 tarih ve 1514 (XV) sayılı karar ile kabul edilen “**Sömürge Ülkelere ve Halklara Bağımsızlık Tanınması Bildirisi**” (“*Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples*”) olup, bunun tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derlemede yer verilmiştir.

¹² “MSHS/SP-1” (md.7)’de geçen “1514 (XV) sayılı karardaki hedefler/(amaçlar) gerçekleşene dek” (“*pending the achievement of the objectives of resolution 1514 (XV)...*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “1514 (XV) sayılı karardaki amaçların yerine getirilmesinin beklenmesi süresince” şeklinde çevrilmiştir. Eder-tutar tarafı olmayan bir başka çeviri.

5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, her bir onay ya da katılma belgesinin depo edilmesi hususunda, işbu Protokolü imzalayan ya da ona/(Protokole) katılan bütün Devletleri¹³ bilgilendirecektir.

Madde 9

1. İşbu Protokol, Sözleşmenin yürürlüğe girişine tabi olarak/(yürürlüğe girmesi şartı saklı kalarak), onuncu onay ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine depo edilmesi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

2. Onuncu onay ya da katılma belgesinin depo edilmesinden sonra bu Protokolü onaylayan ya da ona/(Protokole) katılan her bir Devlet bakımından işbu Protokol, kendi onay ya da katılma belgesini depo etmesi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 10

İşbu Protokolün hükümleri, herhangi bir sınırlama ya da istisna olmaksızın federal Devletlerin bütün bölgelerinde uygulanacaktır.

Madde 11

1. İşbu Protokole Taraf herhangi bir Devlet, bir değişiklik teklifinde bulunabilir ve bu teklifi Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine verebilir. Genel Sekreter bunun üzerine, herhangi bir değişiklik teklifini, bu teklifin değerlendirilmesi ve oya konulması amacıyla bir Taraf Devletler konferansı toplanmasını isteyip istemedikleri hususunda kendisini bilgilendirmelerine dair taleple birlikte, bu Protokole Taraf Devletlere iletacaktır. Taraf Devletlerin en az üçte birinin böyle bir konferansın

¹³ “MSHS/SP-1” (md.8/5)’de geçen “işbu Protokolü imzalayan ya da ona/(Protokole) katılan bütün Devletleri” (“*shall inform all States which have signed the present Protocol or acceded to it*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “bu Protokolü imzalayan veya Sözleşmeye katılan bütün Devletleri” şeklinde çevrilmiştir. İnsafl Orijinal metindeki “*or acceded to it*” ibaresini “Sözleşmeye katılan” olarak çevirmişler; bunun doğrusu, bizim “ona katılan” diye çevirdiğimiz, yani “Protokole katılan”dır. Böyle bir resmi çeviri metni, nasıl olup da düzeltilmesi yapılmaksızın, bir Onaylamanın Uygun Bulunması Kanununun ve ardından da Bakanlar Kurulu kararının konusu olabiliyor?

toplanmasından yana olması durumunda, Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler himayesinde bu konferansı toplayacaktır. Bu konferansta hazır bulunan ve oy kullanan Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen herhangi bir değişiklik, onaylanmak üzere Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunulacaktır.

2. Değişiklikler, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylandığı ve işbu Protokole Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından kendi anayasal usullerine uygun olarak kabul edildiğinde yürürlüğe girecektir.

3. Değişiklikler yürürlüğe girdiğinde, bunlar, değişiklikleri kabul etmiş olan Taraf Devletler bakımından bağlayıcı olacaktır; diğer Taraf Devletler (ise), işbu Protokolün hükümleri ve kabul etmiş bulundukları herhangi bir daha önceki değişiklik ile bağlı kalmaya devam ederler.

Madde 12

1. Herhangi bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yazılı bildirimde bulunarak işbu Protokolle bağlı oluşunu her zaman feshedebilir. Fesih, bu bildirimin Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten üç ay sonra işlerlik/(yürürlük) kazanacaktır.

2. Fesih, feshin işlerlik/(yürürlük) kazanma tarihinden önce Madde 2 çerçevesinde sunulmuş herhangi bir başvuruya işbu Protokol hükümlerinin uygulanmasının sürdürülmesine hanel getirmeyecektir.

Madde 13

İşbu Protokol Madde 8 paragraf 5'e göre yapılan bildirimlere bakılmaksızın, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Sözleşme Madde 48 paragraf 1'de anılan bütün Devletleri aşağıdaki hususlarda bilgilendirecektir:

- (a) Madde 8 çerçevesindeki imzalar, onaylar ve katılmalar;
- (b) Madde 9'a göre bu Protokolün yürürlüğe giriş tarihi ve Madde 11'e göre yapılan değişikliklerin yürürlüğe giriş tarihi;
- (c) Madde 12 çerçevesindeki fesihler.

Madde 14

1. İşbu Protokolün eşit derecede geçerli olan Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri, Birleşmiş Milletler arşivlerinde depo edilecektir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, işbu Protokolün onaylı örneklerini, Sözleşme Madde 48’de anılan bütün Devletlere¹⁴ iletacaktır.

İmza koymaya kendi hükümetleri tarafından usulünce yetkili kılınan aşağıda imzası bulunanlar, Bin Dokuz Yüz Altmış Altı yılı Aralık On Dokuzuncu gününde New York’ta imzaya açılan bu Protokolü ahde vefa ilkesine bağlılıkla imzalamışlardır.

¹⁴ **MSHS/SP-1**” (md.14/2)’de geçen “bütün Devletlere” (“*all States*”) ibaresindeki “bütün” sözcüğü, Türkçe resmi çeviride atlanmıştır.

TÜRKİYE’NİN ONAY SIRASINDA EKLEDİĞİ BEYANLAR VE ÇEKİNCE

(RG, 05/08/2006, s.26250)

**“MSHS/SP-1”in onaylanması sırasında Türkiye’nin koyduğu
“Beyanlar” ve “Çekince” şöyledir.¹⁵**

BİRİNCİ BEYAN

“Türkiye Cumhuriyeti, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye ilişkin üç beyanının ve Sözleşmeye koyduğu çekincenin bu İhtiyari Protokol için de geçerli olduğunu beyan eder.”

FIRST DECLARATION

“The Republic of Turkey declares that the three declarations and the reservation made by the Republic to the International Covenant on Civil and Political Rights shall also apply to the present Optional Protocol.” **Barış İçinde Yaşam için**

İKİNCİ BEYAN

“Türkiye Cumhuriyeti, Protokol’ün birinci maddesini, Komite’ye, Sözleşme’de yer alan haklardan herhangi birinin Türkiye Cumhuriyeti tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu iddia eden, Türkiye Cumhuriyeti’nin yargı yetkisine bağlı bireylerin şikayetlerini alma ve inceleme yetkisi verdiği şeklinde yorumlar.”

¹⁵ Ulusal hukuk doktrininde Türkiye’nin bu Protokole koyduğu Beyanlar ve Çekince ile bunların Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku standartları bağlamında geçerliliği hususunda karşılaştırmalı değerlendirme için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisi/2007**, sf.453-462.

SECOND DECLARATION

“The Republic of Turkey interprets article 1 of the Protocol as giving the Committee the competence to receive and consider communications from individuals subject to the jurisdiction of the Republic of Turkey who claim to be the victims of a violation by the Republic of any of the rights set forth in the Covenant.”

ÇEKİNCE

“Türkiye Cumhuriyeti, Protokol’ün 5/2(a) sayılı maddesine, Komite’nin yetkisinin:

a) bireyler tarafından iletilen şikayete konu sorunun, başka bir uluslararası çözüm veya soruşturma usulü tarafından, zaten incelenmiş veya incelenmekte olduğu durumlara ilişkin şikayet bildirimlerini kapsamadığı,

b) Protokol’ün Türkiye Cumhuriyeti açısından yürürlüğe girdiği tarihten sonra Türkiye Cumhuriyeti’nin ulusal sınırları içerisinde meydana gelebilecek fiiller, ihmaller, gelişmeler veya olaylardan kaynaklanan ihlal iddialarına ilişkin şikayet bildirimleri veya Protokol’ün Türkiye Cumhuriyeti açısından yürürlüğe girdiği tarihten sonra Türkiye Cumhuriyeti’nin ulusal sınırları içerisinde meydana gelebilecek fiiller, ihmaller, gelişmeler veya olaylara ilişkin bir karardan kaynaklanan ihlal iddialarına ilişkin şikayet bildirimleri ile sınırlı olduğu,

c) Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 26. maddesinin ihlal edildiği iddiasını taşıyan şikayetlerde, söz konusu Sözleşme’de garanti altına alınan haklar dışındaki haklara atıf yapılan ihlal iddialarına ilişkin şikayet bildirimlerini kapsamadığı,

yönünde çekince koyar.”

RESERVATION

“The Republic of Turkey formulates a reservation concerning article 5 paragraph 2 (a) of the Protocol to the effect that the competence of the Committee:

a) shall not apply to communications from individuals if the same matter has already been considered or is being considered under another procedure of international investigation or settlement.

b) shall be limited to communications concerning alleged violations which result either from acts, omissions, developments or events that may occur within the national boundaries of the territory of the Republic of Turkey after the date on which the Protocol enters into force for the Republic of Turkey, or from a decision relating to acts, omissions, developments or events that may occur within the national boundaries of the territory of the Republic of Turkey after the date on which the Protocol enters into force for the Republic of Turkey.

c) shall not apply to communications by means of which a violation of article 26 of the International Covenant on Civil and Political Rights is reprimanded, if and insofar as the reprimanded violation refers to rights other than those guaranteed under the aforementioned Covenant.”

